

УДК 336.22(4+477)

DOI: 10.30857/2413-0117.2018.1.2

Катерина Д. Горобей, Яна Ю. Цимбаленко
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
СУЧАСНИЙ СТАН ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ
У РОЗРІЗІ ВВП КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

У статті проаналізовано визначення сутності податкової політики держав-членів ЄС та України. Зроблено комплексний аналіз сучасного стану податкових надходжень України та країн ЄС, зокрема оцінено їх розміри, що обґрунтувало необхідність оптимізації та реформування податкової системи України для збільшення податкових надходжень та зростання рівня ВВП. Вирішення наукових завдань здійснювалось з використанням таких методів дослідження: порівняльного аналізу при визначенні стану податкових надходжень країн ЄС та України; наукового узагальнення та систематизації – при визначенні та групуванні інструментів стимулювання податкової політики України до євроінтеграції. Розглянуто та досліджено питому вагу доходів державного бюджету та питому вагу податкових надходжень до державного бюджету. Розроблено рекомендації щодо збільшення податкових надходжень та підняття рівня ВВП в Україні у контексті європейського досвіду, а саме – держава повинна не збільшувати ставки податків, таким чином спонукаючи платників податків до ухилення від їх сплати, а створити системи законодавчих обмежень фіскальної політики уряду та взаємоузгоджене, комплексне вдосконалення всіх елементів податкової системи.

Ключові слова: податкова політика; ВВП; податки; податкові реформи; бюджетно-податкова політика; бюджетне регулювання; податкове навантаження; дохід бюджету; економічний розвиток.

Катерина Д. Горобей, Яна Ю. Цимбаленко
Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НАЛОГОВЫХ ПОСТУПЛЕНИЙ
В РАЗРЕЗЕ ВВП СТРАН ЕС И УКРАИНЫ

В статье проанализированы определения сущности налоговой политики государств-членов ЕС и Украины. Сделан комплексный анализ современного состояния налоговых поступлений Украины и стран ЕС, в частности оценены их размеры, что обосновало необходимость оптимизации и реформирования налоговой системы Украины для увеличения налоговых поступлений и роста уровня ВВП. Решение научных задач осуществлялось с использованием следующих методов исследования: сравнительного анализа при определении состояния налоговых поступлений стран ЕС и Украины; научного обобщения и систематизации – при определении и группировке инструментов стимулирования налоговой политики Украины к евроинтеграции. Рассмотрены и исследованы удельный вес доходов государственного бюджета и удельный вес налоговых поступлений в государственный бюджет. Разработаны рекомендации по увеличению налоговых поступлений и повышению уровня ВВП в Украине в контексте европейского опыта, а именно – государство должно не увеличивать ставки налогов, таким образом побуждая налогоплательщиков к уклонению от их уплаты, а создать системы законодательных ограничений фискальной политики правительства и взаимосогласованное, комплексное совершенствование всех элементов налоговой системы.

Ключевые слова: налоговая политика; ВВП; налоги; налоговые реформы; бюджетно-налоговая политика; бюджетное регулирование; налоговая нагрузка; доход бюджета; экономическое развитие.

Kateryna D. Horobei, Yana Yu. Tsymbalenko
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
**THE CURRENT STATE OF TAX REVENUES IN THE CONTEXT
OF GDP IN THE EU COUNTRIES AND UKRAINE**

The article provides insights into the nature of tax policy of the EU member states and Ukraine. A comprehensive analysis of the current state of tax revenues in Ukraine and in the EU countries has been made. In particular, their size was estimated which revealed the critical need for optimization and reformation of the Ukrainian tax system to increase tax revenues and spur the GDP enhancement. The research problems and objectives have been attained and accomplished through application of the following research methods: a comparative analysis – to assess the current state of tax revenues in the EU and Ukraine; scientific synthesis and systematization – to identify and group the incentive instruments to foster Ukraine's fiscal policy towards European integration. The share of state budget revenues and the share of tax revenues to the state budget are considered and analyzed. Recommendations on increasing tax revenues and raising the GDP level in Ukraine in the context of European best practice have been developed. It is argued that the state should not increase tax rates thus encouraging tax evasion but build a system of legal restrictions on government fiscal policy along with delivering a mutually agreed, comprehensive improvement of all structural elements of the tax system.

Keywords: tax policy; GDP; taxes; tax reforms; fiscal policy; fiscal regulation; tax burden; budget revenues; economic development.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сьогоднішній день є дуже актуальною тема інтеграції України з ЄС, тому не менш важливим питанням є гармонізація податкової політики в Україні відповідно до норм ЄС. Податкова політика будується на основі національних пріоритетів, тому і система оподаткування в кожній країні індивідуальна. З огляду на це, проаналізувавши сучасний стан податкових надходжень країн ЄС та України, податкову політику необхідно побудувати так, щоб, з одного боку, забезпечити виконання фіскальної функції податків, а з іншого – стимулювати активність підприємницької діяльності, зростання внутрішніх та зовнішніх інвестицій в економіку, підвищення конкурентоспроможності національних підприємств на світовому ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доліждаючи проблеми зближення податкових систем України та країн ЄС більшість науковців дотримуються позицій про гармонізацію податкової політики України в контексті євроінтеграції. Так, О. Дубовик досліджувала конвергенцію механізмів оподаткування доданої вартості України та Євросоюзу [1]. Побідними дослідженнями займалися С. Овсійчук та С. Фрасинюк [2], аналізуючи позитиви та недоліки вступу України до Євросоюзу.

Вступ. Особливої актуальності проблеми формування і функціонування ефективної податкової політики набувають в умовах інтеграційних процесів. Ці питання активно обговорюються на самих різних рівнях, причому це викликано необхідністю визначення критеріїв економічної і соціальної значущості податкової політики і розробки на їх основі конкретних ефективних заходів і механізмів оподаткування, здатних надавати прямий вплив на економічну ситуацію в країні. Світовий досвід господарювання розвинутих країн ЄС

свідчить, що податкова політика залишається найбільш складним об'єктом державного управління.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз сучасного стану податкових надходжень України та країн ЄС, зокрема оцінка їх розміру, обґрунтування необхідності оптимізації та реформування податкової системи України для збільшення податкових надходжень та зростання рівня ВВП.

Методологія. Вирішення наукових завдань здійснювалось з використанням наступних методів дослідження: порівняльного аналізу при визначенні стану податкових надходжень країн ЄС та України; наукового узагальнення та систематизації при визначенні та групуванні інструментів стимулювання податкової політики України до євроінтеграції.

Основні результати дослідження. Оскільки Україна обрала євроінтеграційний шлях, то дуже важливим та впливовим кроком є гармонізація податкової політики України з податковою політикою країн-членів ЄС. На сьогодні країни ЄС дотримуються високого рівня стандартизації податкової політики. Правова система Євросоюзу зобов'язує всіх країн-членів ЄС діяти відповідно до сукупності спільних прав та норм, а також галузь оподаткування [1].

Для України важливо стежити за Європейським досвідом та історією податкових реформ, які мали позитивний і негативний характер. Також він може бути дуже корисним із точки зору пошуку ефективних податкових інструментів покращення макроекономічної ситуації, збалансування державного бюджету та забезпечення соціальної стабільності в країні [3].

Розглядаючи інституційну систему Європейського Союзу можна сказати, що Європейська комісія виконує контрольну функцію та реалізовує завдання, які стоять перед ЄС, Європейський суд є найвищою інстанцією з усіх правничих питань, що розв'язує проблеми податкового законодавства. Враховуючи, що податкова політика кожної країни традиційно реалізується у відповідності з національними інтересами, в ЄС відмовились від створення єдиної уніфікованої податкової системи. Замість цього було вирішено підпорядкувати національні податкові системи країн-учасниць спільним завданням загальноєвропейської інтеграції. Враховуючи це, міжнародні зобов'язання і національне податкове законодавство держав-членів не повинні порушувати положень податкового права Євросоюзу [4].

Незважаючи на той факт, що податкова політика не виділена в Договорі про функціонування ЄС як окремий напрямок, в даний час вона є однією з найважливіших складових як внутрішньої, так і зовнішньої політики ЄС. Податковою політикою кожної країни-члена ЄС окремо є система заходів, що проводяться державою для захисту податкового суверенітету та забезпечення дохідної частини державного бюджету. А розглядаючи податкову політику Європейського Союзу, можна сказати, що це система заходів, які проводяться не тільки інститутами та органами ЄС, а і його державами-членами. Така система регулювання податкової політики забезпечує гармонізацію податкового законодавства держав-членів ЄС та запобігає бар'єрам на внутрішньому ринку ЄС, забезпечує реалізацію основних свобод, передбачених Договором про Європейське Співтовариство (свобод руху товарів, осіб, послуг і капіталів), недопущення недобросовісної і згубної податкової конкуренції юрисдикцій держав-членів, недопущення податкової дискримінації на внутрішньому ринку, вироблення нових принципів і механізмів уникнення подвійного оподаткування, а також забезпечення боротьби з податковими правопорушеннями [5].

Кожна податкова система країни-члена ЄС має свої особливості, що пов'язані з пріоритетами та інтересами національної економічної політики. Формування дохідної частини бюджету є важливою складовою аналітичної частини прогнозування та планування інших бюджетних показників, у цьому процесі уособлено складний пошук компромісів між

суспільними верствами щодо перерозподілу частини створеного валового внутрішнього продукту через бюджет, визначення різновидів і платників податків [6].

Порівнюємо показники питомої ваги доходів державного бюджету від ВВП пост-соціалістичних країн-членів ЄС в табл. 1 та розглянемо показники питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету від ВВП у тій же групі країн-членів ЄС в табл. 2 для того, щоб можна було проаналізувати та зробити оцінку рівня впливовості податків на бюджет країн ЄС.

Таблиця 1

Показники питомої ваги доходів державного бюджету у пост-соціалістичних країнах-членах ЄС 2007-2017 років, % ВВП

Рік \ Країна	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Латвія	22,4	21,2	22,7	24,7	26,6	22,5	21,5	21	22,6	22,6	23,2
Словаччина	25,9	23,4	23,2	28,9	27,6	27,2	26,8	26,2	26,5	29,7	31,4
Румунія	26,5	28,9	28,6	29,6	29,2	27,2	25,7	25	24,5	26,4	26,7
Болгарія	24,2	28,6	27,6	29,1	26,5	25	25,4	26,8	30,9	27,9	27,9
Естонія	29	29,3	33,9	38,3	34,5	32	33,5	32,4	33	35,1	35,8
Середнє значення	25,6	26,3	27,2	30,1	28,9	26,8	26,6	26,3	27,5	28,3	29,0

Джерело: [7].

Аналізуючи показники питомої ваги доходів державного бюджету від ВВП у групі країн, які входять до ЄС, в 2007 р. коливається в діапазоні 25,6% від ВВП, у 2012 р. – 26,8% від ВВП та 2017 р. – 29,0% від ВВП. Можна простежити тенденцію нарощування доходів бюджету у 2008–2009 рр., у період світової економічної рецесії, доволі високе значення у 2010 р. – 30,1% у період економічного відновлення, надалі динаміка мала спадний характер. У 2016 р. показник почав знову зростати, що є дуже позитивний для країн-членів ЄС, а в 2017 р. досяг показника 29,0.

Пост-соціалістичні країни-члени ЄС також можна розподілити на підгрупи, до першої слід зарахувати країни з найнижчими показниками питомої ваги доходів бюджету від ВВП (до 26%). Серед них Латвія, середній показник якої за 2007–2017 рр. становить 22,8%; до другої групи (26,0–27,5%) належать Словаччина – 26,5%, Румунія – 27,2%, Болгарія – 27,2%; (понад 30%) – до цієї групи належить Естонія, Середній показник доходів державного бюджету країни щодо ВВП становлять 33,1%.

Наступним кроком розглянемо показники питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету від ВВП цієї ж групи країн (табл. 2).

Таблиця 2

Показники питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету у пост-соціалістичних країнах-членах ЄС 2007–2017 років, % ВВП

Рік \ Країна	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Латвія	15,6	15,1	14,7	13,1	13,5	13,7	14,5	14,7	15,0	15,3	15,6
Словаччина	17,1	17,0	16,8	15,9	15,5	15,9	15,4	16,4	17,2	18,2	19,3
Румунія	18,4	18,7	18,1	16,7	17,3	18,0	17,6	17,5	17,7	18,7	19,4
Болгарія	21,1	22,9	22,2	19,0	18,5	17,7	19,0	19,8	19,6	20,2	20,8
Естонія	25,7	26,3	25,9	28,7	26,9	25,5	25,8	26,1	26,9	28,1	28,6
Середнє значення	19,6	20,0	19,5	18,7	18,3	18,2	18,5	18,9	19,3	20,1	20,7

Джерело: [7].

Податкові надходження є найбільшою складовою доходу державного бюджету, середнє значення частки податків бюджетних доходів країн Центральної Європи та Балтії у 2007-2016 роках коливається від найменшого значення (62,3%) у Словаччині до найбільшого (77,6%) в Естонії.

Варто зазначити, що, незважаючи на те що податкові надходження є складовою частиною доходів державного бюджету, тенденції показників динаміки частки податкових надходжень від ВВП є доволі різними, порівняно з аналогічним показником бюджетних доходів. Так, у 2007 р. зафіксовано зростання значення наведеного показника, що сигналізує про збільшення ролі податкових надходжень у формуванні дохідної частини державного бюджету. У роки фінансового застою 2008–2009 рр. та першого року посткризового відновлення можна спостерігати зменшення частки податкових надходжень до державного бюджету в ВВП на один відсотковий пункт до рівня 18,2%. У 2012–2013 рр. відбулася стабілізація показника загального податкового навантаження, а з 2013 р. відбувається його поступове зростання до 2017 року.

Згідно з даними Євростату, частка податків у ВВП Європейського Союзу у 2017 р. склала 40%, тобто порівняно з 2016 р. не змінилася (рис. 1).

Джерело: [8].

Рис. 1. Частка податків у ВВП Європейського Союзу в 2017 році

Співвідношення податків до ВВП значно варіює у розрізі країн ЄС. Найвищий показник частки податкових надходжень у ВВП Франції, Данії та Бельгії (понад 47%). Найменший – у Ірландії (24,4%), Румунії (28,0%), Болгарії (29,0%), Литві (29,4%) та Латвії (29,5%) [8].

На сьогоднішній день є дуже актуальною тема інтеграції України з ЄС, тому не менш важливим питанням є гармонізація податкової політики в Україні відповідно до норм ЄС. Україна та країни ЄС функціонують за різними принципами, тому і податки збираються по-різному та з різною метою, в залежності від національних пріоритетів.

Від правильного напрямку податкової політики залежить економічний розвиток країни. Адже регулювання економічних процесів у державі здійснюється завдяки податковій політиці.

Розглядаючи податкову систему України, то можна сказати, що основним нормативно-правовим актом, який регламентує відносини в сфері оподаткування є Податковий кодекс України [9]. Він регулює відносини та визначає перелік податків та зборів, права та обов'язки платників податків, визначає повноваження посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Кодексом визначаються функції та правові основи діяльності контролюючих органів та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику [10].

Для дослідження питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету від ВВП проаналізуємо спочатку таблицю питомої ваги доходів бюджету від ВВП України 2007–2017 рр. (табл. 3)

Таблиця 3

Показники питомої ваги доходів державного бюджету України 2007–2017 років, % ВВП

Рік	Показник питомої ваги доходів державного бюджету
2007	30,0
2008	30,7
2009	30,7
2010	28,2
2011	29,8
2012	30,7
2013	29,7
2014	28,3
2015	32,9
2016	32,8
2017	39,3

Джерело: [11].

Аналізуючи динаміку податкових надходжень до державного бюджету від ВВП України можна сказати, що починаючи з 2007 до 2009 років показник суттєво не змінювався. В 2010 та 2014 роках показник мав найменші значення 28,2 та 28,3 відповідно. Але в 2015 р. показник питомої ваги податкових надходжень до України почав суттєво зростати, та в 2017 р. досяг максимального значення 39,3. Динаміка має не стабільний характер і може різко змінитися за короткий період часу.

На сьогодні в Україні відбуваються системні зміни в державному управлінні, іншими словами, проводиться адміністративна реформа, що, як передбачається вже стільки років, зробить владу прозорою, доступною та ефективною. Тому для забезпечення надходжень податків та зборів до бюджету і державних фондів було створено Державну фіскальну службу України. Загалом, Державна фіскальна служба України виступає основним інструментом у забезпеченні фінансової безпеки держави та направляючим елементом наповнення державного бюджету України.

Проаналізуємо показники питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету від ВВП України (табл. 4). Адже податкові надходження грають мабуть найважливішу роль в доходах державного бюджету.

На рисунку можна побачити частку податкових надходжень від всього доходу до державного бюджету у % ВВП (рис. 2).

Таблиця 4

**Показники питомої ваги податкових надходжень до державного бюджету України
 2007–2017 років, % ВВП**

Рік	Показник питомої ваги податкових надходжень
2007	23,3
2008	24,9
2009	23,0
2010	21,9
2011	24,9
2012	24,7
2013	23,5
2014	22,7
2015	25,6
2016	27,3
2017	32,0

Джерело: [11].

Джерело: [11].

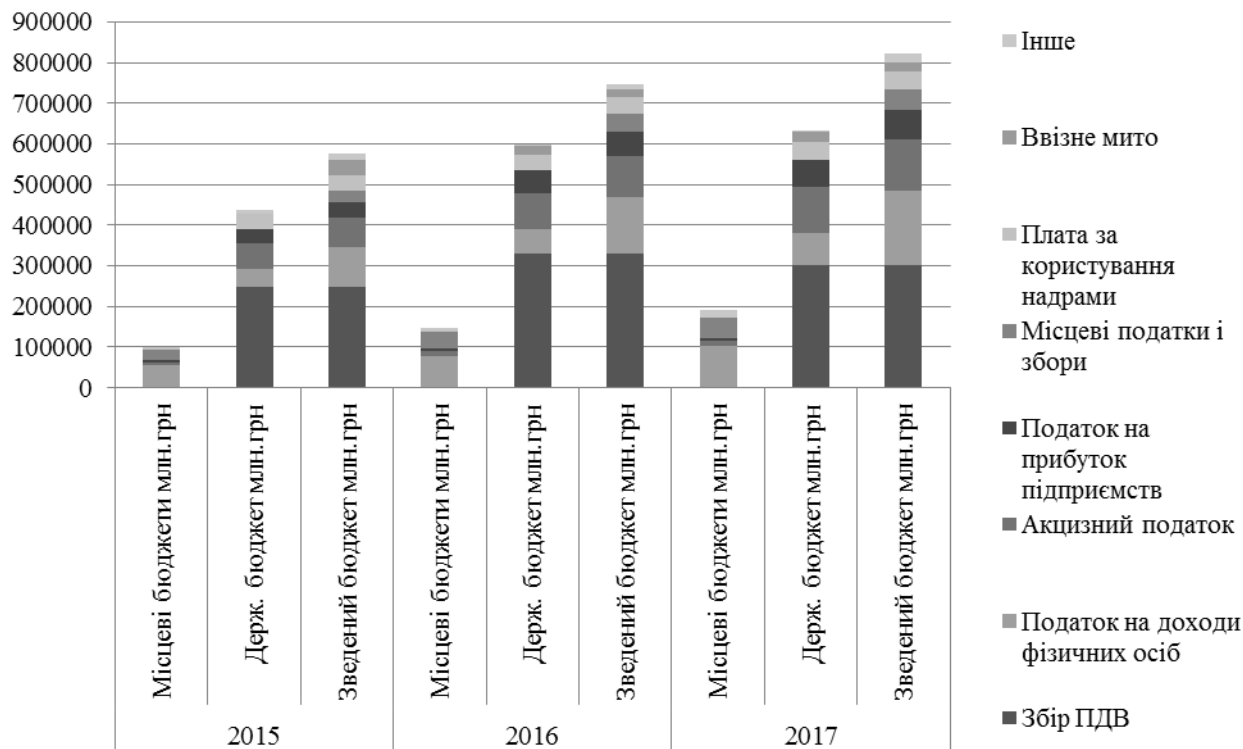
Рис. 2. Питома вага доходів державного бюджету та податкових надходжень у % ВВП

Бачимо що податкові надходження дуже впливають на бюджет нашої держави. Тому пропонуємо дослідити більш детально податкові надходження до України за 2015–2017 рр. (рис. 3).

За 2016 р. до державного бюджету надійшло на 1,6% більше (2,3 млрд грн), ніж за 2015 рік. На зростаючу динаміку в 2016 р. найбільше впливали два основні чинники. По-перше, в 2016 р. були відсутні нерегулярні доходи, що неможливо сказати про 2015 рік. По-друге, уряд почав збільшувати відшкодування ПДВ для того, щоб компенсувати наслідки його блокування у червні 2016 року. Внаслідок відшкодування доходи дербюджету в липні скоротилися на 17,5%.

Розглядаючи 2017 р., то можна сказати, що доходи державного бюджету зростали високими темпами. Зокрема до державного бюджету надійшло на 34,5% більше, ніж у липні-вересні 2016 року. Найважливішим є те, що збільшити доходи бюджету допомогли саме

надходження від основних бюджетоутворюючих податків: ПДВ, податок на прибуток, акцизи, ввізне мито і прибутковий податок.

Джерело: [11].

Рис. 3. Податкові надходження до України за 2015–2017 років

З 2017 р. було розширено базу оподаткування. Зокрема змінено режим оподаткування ПДВ для агровиробників. Крім того, з початку 2017 р. скасовано пільгову нульову ставку ПДВ на імпорт газу.

В 2017 р. доходи від акцизів на внутрішні товари збільшилися на 22,5% порівняно з 2016 роком. Як відомо, під час ухвалення бюджету вкотре було підвищено ставки акцизів (горілчані вироби на 40%, пиво на 12% і цигарки на 40%). Ставки акцизів на паливо також суттєво зросли.

В 2017 р. доходи державного бюджету від ПДФО становили на 26,9% більше порівняно з 2016 роком. Без урахування податку на проценти та військового збору темпи росту доходів становили 34,1% [11].

Висновки. Провівши аналіз сучасного стану податкових надходжень до бюджету України та країн ЄС, можна зробити висновок, що податки суттєво впливають на бюджет країн, а також їх рівень ВВП. В країнах Євросоюзу відбувається уніфікація положень податкової системи з метою спрощення умов ведення бізнесу в умовах єдиного економічного простору. Євроінтеграційні прагнення України визначають необхідність узгодження економічних процесів з правилами країн ЄС, в тому числі це стосується бюджетної та податкової політики. Недостатні та нестабільні податкові надходження до бюджетів усіх рівнів можуть суттєво впливати на економіку України. Тому податкова система нашої держави потребує суттєвих змін. Для збільшення податкових надходжень до бюджету України держава повинна не збільшувати ставки податків, адже таким чином вона буде спонукати платників податків до ухилення від їх сплати. Основним завданням для України

постає створення системи законодавчих обмежень фіскальної політики уряду та взаємоузгоджене, комплексне вдосконалення всіх елементів податкової системи.

References

Література

1. Dubovyk, O., Kovalchuk, T. (2016). Konverhentsiia mekhanizmiv opodatkuvannia dodanoi vartosti Ukrainy ta Yevrosoiuzu [Convergence of the mechanisms of taxation of value added of Ukraine and the European Union]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Odesa National Economic University*, Vol. 240, No. 8, Pp. 16–18 [in Ukrainian].
1. Дубовик О. Конвергенція механізмів оподаткування доданої вартості України та Євросоюзу / О. Дубовик, Т. Ковальчук // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2016. – № 8 (240). – С. 16–18.
2. Ovsiichuk, S., Frasiyuk, S. (2017). Pozytyvy ta nedoliky vstupu Ukrainy do Yevrosoiuzu [Positives and drawbacks of Ukraine's accession to the European Union]. *Aktualni problemy politolohii: Materialy naukovoi konferentsii [Actual problems of political science: materials of the scientific conference]*. Vinnytsia. Pp. 56–60 [in Ukrainian].
2. Овсійчук С. Позитиви та недоліки вступу України до Євросоюзу / С. Овсійчук, С. Фрасинюк // Актуальні проблеми політології: Матеріали наукової конференції. – Вінниця, 2017. – С. 56–60.
3. Sokolovska, A.M., Koshchuk, T.V. (2012). Podatkova polityka v Ukraini v konteksti tendentsii reformuvannia opodatkuvannia u krainakh YeS [Tax policy in Ukraine in the context of the trend of tax reform in EU countries]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, Vol. 1, Pp. 94–115 [in Ukrainian].
3. Соколовська А. М. Податкова політика в Україні в контексті тенденції реформування оподаткування у країнах ЄС [Електронний ресурс] / А. М. Соколовська, Т. В. Кошук // Фінанси України. – 2012. – Вип. 1. – С. 94–115.
4. Demydenko, L.M. (2007). Podatkova polityka Yevropeiskoho Soiuzu [The tax policy of the European Union]. *Naukovi pratsi NDFI – Scientific Papers NDFI*, Vol. 3, Pp. 87–95 [in Ukrainian].
4. Демиденко Л. М. Податкова політика Європейського Союзу / Л. М. Демиденко // Наукові праці НДФІ. – 2007. – Вип. 3. – С. 87–95.
5. Podatkove pravo Yevropeiskoho Soiuzu [Tax law of the European Union]. *ukrainepravo.com*, 2016. – Retrieved from: http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/podatkove-pravo-evropeys%60kogo-soyuzu [in Ukrainian].
5. Податкове право Європейського Союзу [Електронний ресурс] / *ukrainepravo.com*, 2016. – Режим доступу: http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/podatkove-pravo-evropeys%60kogo-soyuzu.
6. Zapatrina I. V. (2016). Biudzhetni mekhanizm ekonomichnoho zrostantia: Monohrafiia [Budgetary mechanism of economic growth: Monograph]. Kyiv: Scientific-research financial institution of the Academy of financial management of the Ministry of Finance of Ukraine. 528 p. [in Ukrainian].
6. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання: Монографія / І. В. Запатріна; Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління Міністерства фінансів України. – К., 2016. – 528 с.
7. Eurostat. *ec.europa.eu*. Retrieved from: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
7. Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
8. Statystyka: Chastka podatkiv u VVP Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy [Statistics: The share of taxes in the GDP of the European Union and Ukraine]. Retrieved from: <http://edclub.com.ua/analitika/statystyka-chastka-podatkiv-u-vvp>
8. Статистика: Частка податків у ВВП Європейського Союзу та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/statystyka-chastka-podatkiv-u-vvp-yevropeyskogo>

- yevropeyskogo-soyuzu-ta-ukrayiny [in Ukrainian].
9. Podatkoviy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2011, No. 13–14, No. 15–16, No. 17, Article 112. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Instruksii z oformlennia orhanamy dokhodiv i zboriv materialiv pro administratyvni pravoporushennia: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy No. 566 vid 02.07.2016 [On Approval of the Instruction on the Issuance by the Bodies of Income and Collection of Materials on Administrative Offenses: Order of the Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1046-16>.
11. Tsina derzhavy [Price of the state]. Biudzhет Ukrainy [Budget of Ukraine]. Retrieved from: <http://cost.ua/budget/revenue> [in Ukrainian].
- soyuzu-ta-ukrayiny.
9. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Про затвердження Інструкції з оформлення органами доходів і зборів матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ Міністерства фінансів України № 566 від 02.07.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1046-16>.
11. Ціна держави [Електронний ресурс] // Бюджет України. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue>.